

УДК 364-054.73:331.56]:355.01

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.1.16>

Віктор ЛЯХ

Президент Фонду Східна Європа, вул. Саксаганського, 83, м. Київ, Україна, 01033

ORCID: 0009-0007-7159-4212

Валерій ПЕТРОВИЧ

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0003-4955-2642

Бібліографічний опис статті: Лях, В., Петрович, В. (2024). Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб, які втратили роботу під час війни в Україні. *Ввічливість. Humanitas*, 1, 111–117, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.1.16>

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ, ЯКІ ВТРАТИЛИ РОБОТУ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Повномасштабне вторгнення внесло свої корективи в життя українського суспільства, зокрема і в соціальну роботу. Надання соціальних послуг має відповідати потребам внутрішньо переміщених осіб. Через військовий стан для внутрішньо переміщених осіб проблема у сфері зайнятості є найбільш гострою. Ймовірність облаштуватись внутрішньо переміщеним особам на новому місці ускладнюється через можливу втрату документів, пережитий стрес і, як наслідок, емоційна виснаженість, нестабільність, депресія тощо. Тому актуалізується питання соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб, а зокрема тих, які втратили роботу через війну.

Методами дослідження є: теоретичний аналіз та узагальнення наукових джерел із соціальної роботи та соціальних проектів і програм – для характеристики особливостей надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам в Україні.

У статті розглянуто приклад соціальної послуги – допомоги по безробіттю для внутрішньо переміщених осіб; наведено алгоритм дій, які необхідно зробити, щоб скористатись послугою допомоги по безробіттю; розглянуто послугу надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб.

Ключові слова: соціальна робота, соціальна підтримка, соціальні послуги, внутрішньо переміщена особа, безробіття, соціальний проєкт.

Viktor LIAKH

President of East Europe Foundation, Saksakhanskogo St., 83, Kyiv, Ukraine, 01033

ORCID: 0009-0007-7159-4212

Valeriy PETROVYCH

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Social Work and Pedagogy of Higher School, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Avenue, Lutsk, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0003-4955-2642

To cite this article: Liakh, V., Petrovych, V. (2024). Sotsialna pidtrymka vnutrishno peremishchenykh osib, yaki vtratyly robotu pid chas viyny v Ukraini [Social support for internally displaced persons who lost their jobs during the war in Ukraine]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 1, 111–117, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.1.16>

SOCIAL SUPPORT FOR INTERNALLY DISPLACED PERSONS WHO LOST THEIR JOBS DURING THE WAR IN UKRAINE

The full-scale invasion of Ukraine has significantly impacted Ukrainian society, including the realm of social work. Social service delivery must now adapt to the needs of internally displaced persons (IDPs). The Law of Ukraine "On

Ensuring the Rights and Freedoms of Internally Displaced Persons" guarantees the observance of the rights, freedoms, and legitimate interests of IDPs, including those forced to leave or abandon their place of residence as a result of or to avoid the negative consequences of armed conflict, temporary occupation, etc.

Due to the martial law, employment is the most pressing issue for IDPs. The possibility of settling down in a new place for IDPs is complicated by the possible loss of documents, experienced stress, and, as a consequence, emotional exhaustion, instability, depression, etc. Therefore, the issue of social assistance to IDPs, especially those who have lost their jobs due to the war, becomes актуальним.

The research methods used in this study include: theoretical analysis and generalization of domestic and foreign scientific sources on social work – to characterize the peculiarities of social service delivery to IDPs in Ukraine.

The article examines an example of a social service – unemployment benefits for IDPs; provides an algorithm of actions that must be taken to use the unemployment benefits service; considers the service of providing the employer with compensation for the cost of labor for the employment of IDPs.

Key words: social work, social assistance, social services, internally displaced person, unemployment, social project.

Постановка проблеми. Початок повномасштабного вторгнення спричинив масове вимушене переміщення населення, збільшення відсотка безробітних людей, які з об'єктивних причин втратили роботу (поранення і втрата працездатності, потреба в зміні місця проживання через пошкодження житла, втрата годувальника). Так, внутрішньо переміщені особи (далі – ВПО) входять до числа найбільш вразливих категорій населення, які змушені переїхати до іншого міста, селища, громади, не маючи ресурсів, часто без житла та роботи.

Дослідження Міжнародної організації з міграції щодо вимушеної міграції та стану безробіття ВПО свідчить, що із 40 % ВПО, які на сьогодні залишаються в країні, 4 % самозайнятих мають роботу. Якщо порівняти, то рівень зайнятості серед непереміщеного населення становить 50 % (до війни працювали 62 %, які нині є ВПО, і 53 % – серед непереміщеного населення). Важливо, що майже всі ВПО (90 %), які раніше працювали, стали безробітними внаслідок повномасштабного вторгнення (*Внутрішні вимушені переміщення: обсяги, проблеми та способи їх вирішення, 2023*). Тобто через військовий стан для ВПО проблема у сфері зайнятості є найбільш гострою. Тому, на думку авторів статті, важливо розвивати соціальну підтримку ВПО, які втратили роботу під час війни в Україні з метою забезпечення їхніх потреб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання міждисциплінарної взаємодії у соціальній роботі розглядали В. Буковська, А. Конончук, Т. Семігіна, Т. Спіріна, І. Трубавіна; етапи адаптації ВПО до нових умов соціального середовища та послуги, які можна отримати перебуваючи у шелтері, досліджували В. Лях, Г. Скіпальська, Н. Федорович;

особливості здійснення представництва інтересів ВПО недержавними організаціями з метою забезпечення потреб, захисту прав та інтересів ВПО аналізували А. Дуля, В. Лютий.

Мета статті. Повномасштабне вторгнення внесло свої корективи в життя українського суспільства і в соціальну роботу зокрема. Надання соціальних послуг має відповідати потребам ВПО, тому є необхідність розгляду питання соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб, тим, які втратили роботу через війну. У статті застосовані методи дослідження: теоретичного аналізу та узагальнення вітчизняних і зарубіжних наукових джерел із соціальної роботи – для характеристики особливостей надання соціальних послуг ВПО в НУО в Україні.

Виклад основного матеріалу. Вирішення проблеми безробіття ВПО, їхньої адаптації на новому місці, потребують від держави та приймаючих громад значних зусиль та підтримки.

Ці завдання регламентуються законами України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (в якому встановлено гарантії дотримання прав, свобод та законних інтересів внутрішньо переміщених осіб) (Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, 2023); «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» (який визначає правові, фінансові та організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття) (Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття, 2023); «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування сфер зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час дії воєнного стану» (яким врегульовано питання

реєстрації та ведення обліку безробітних під час дії воєнного стану) (Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування сфер зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час дії воєнного стану, 2022); «Про соціальні послуги» (в якому визначено організаційні та правові засади надання соціальних послуг, спрямованих на профілактику складних життєвих обставин, подолання або мінімізацію їх негативних наслідків, особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах) (Про соціальні послуги, 2023) та актуалізуються постановами Кабінету Міністрів України «Про облік внутрішньо переміщених осіб» (2014), «Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні» (2022).

Завчасна організація профілактичних заходів щодо цієї цільової групи фахівцями має бути спрямована на мінімізацію можливих ризиків, як-то дезадаптація у незвичному, незнайомому середовищі (Лях та ін., 2020). Обов'язковим в інформаційних заходах для ВПО є поширення повідомлень про шелтери – безпечне місце, де можна отримати первинну соціально-психологічну, правову та медичну допомогу, допомогу в облаштуванні місця тимчасового проживання тощо (В. Лях, 2023).

Також ВПО мають право на соціальну послугу представництва інтересів, яке здійснюється фахівцем із соціальної роботи та спрямоване на забезпечення прав отримувача соціальних послуг та/або його сім'ї у разі, якщо вони не можуть зробити це самостійно. Тоді, фахівець із соціальної роботи діє за таким алгоритмом: здійснює збір інформації та проводить оцінку потреб отримувача; досліджує права отримувача; інтерпретує інформацію та погоджує з отримувачем індивідуальний план дій; намагається досягти домовленостей; застосовує формальні механізми задоволення потреб (Дуля & Лютий, 2023, с. 18).

Залежно від поставленого завдання в процесі внутрішнього переміщення людини або сім'ї (надання відповідної соціальної послуги, впровадження соціальної програми), науковці А. Дуля та В. Лютий виокремлюють три етапи та зазначають їх тривалість:

1) до 1 місяця – переїзд та тимчасове облаштування;

2) до 1 року – облаштування та адаптація на новому місці внутрішнього переселення;

3) залежно від ситуації – інтеграція на місці внутрішнього переселення та/або реінтеграція після повернення до свого місця проживання (Денисюк та ін., 2023, с. 244).

Планування допомоги ВПО повинно обов'язково передбачати вивчення потреб отримувачів послуг, бо часто вони не знають, на яку допомогу можуть розраховувати. Тому на початкових етапах адаптації доречно спланувати проведення заходів у формі індивідуальної роботи, сімейного консультування, тренінгу та ін.

В умовах невизначеності і загроз воєнного часу з'явилися нові професійні виклики для фахівців соціальної сфери у роботі з учасниками/учасницями бойових дій та ВПО. З метою надання якісних соціальних послуг цим цільовим групам, актуальності набуває потреба в підвищенні ІКТ компетентності соціальних працівників (Faidiuk et al., 2022), формування навичок роботи з цифровими сервісами, онлайн-сервісами державних послуг, які створені для оперативного отримання різноманітних послуг.

Розглянемо приклад соціальної послуги – допомоги по безробіттю для ВПО (українців, які до повномасштабного вторгнення були офіційно працевлаштовані та втратили роботу або не можуть продовжувати діяльність як ФОП через військовий стан; також вони повинні бути зареєстровані на тимчасово окупованих територіях чи там, де ведуться активні бойові дії) (*Нова послуга в Дії — оформлення соціальної допомоги для тих, хто втратив роботу під час війни*, 2022). Цю послугу можна отримати через використання онлайн-сервісу державних послуг – Дія (через портал Дія або мобільний застосунок порталу Дія), оформивши статус безробітного й отримувати щомісячну допомогу. Послуга розроблена за підтримки USAID/UK aid проекту «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах/TAPAS», який у межах компонента електронних послуг підтримує цифровізацію державних послуг на порталі Дія та надає допомогу у розробленні законодавчої бази для оцифрування таких послуг, а також сприяє утворенню довіри

українців до уряду на основі прозорості, підзвітності та покращеної якості послуг (TAPAS, 2023).

Алгоритм дій, які необхідно зробити, щоб скористатись послугою допомоги по безробіттю, наведено на рис. 1.

За стандартною формою (алгоритмом) заяву по отриманні послуги можуть подати всі громадяни, які втратили роботу. Щойно безробітний знайде роботу, він може подати заяву на скасування статусу безробітного.

Для категорії осіб, які втратили роботу через війну, передбачена спрощена процедура. Нею можуть скористатися ВПО та особи, які перебувають на тимчасово окупованих територіях або територіях, де ведуться (велися) бойові дії, та не мають документів, необхідних для реєстрації.

Також на порталі Дія з'явилась нова послуга для підприємців, які працевлаштовують ВПО. Умови, механізм виплати та порядок використання коштів для надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за кожну працевлаштовану особу з числа ВПО регулюються постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні» (Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойо-

вих дій під час воєнного стану в Україні, 2023). Тепер, коли підприємець наймає на роботу українця, який отримав довідку ВПО, він може отримати грошову компенсацію. Критерії, за якими нараховується компенсація підприємцю: у разі, якщо ВПО було працевлаштовано після 24 лютого 2022 року та за умови, що переселенець отримав довідку теж після цієї дати; заробітна плата нараховувалась не менша від мінімальної; сплачувався єдиний внесок на загальнообов'язкове соціальне страхування; подавалась податкова звітність за 4 квартал 2021 року.

Наразі відбулися зміни у нормативних документах, що регулюють надання послуги, і відповідно до цих змін буде модернізуватись сама послуга на порталі Дія (Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні, 2023). Зокрема, змінена сума компенсації і наразі вона буде не сталою та дорівнювати офіційній мінімальній заробітній платі. Також продовжена виплата за 3-й місяць працевлаштування ВПО, за працевлаштування ВПО, які мають інвалідність – за 3, 4, 5, 6 місяців.

За інформацією Міністерства цифрової трансформації України, успішно скористались сервісом і отримали статус безробітного та допомогу по безробіттю понад 83 тисячі українців, скасували статус безробітного – понад 76 тисяч осіб.

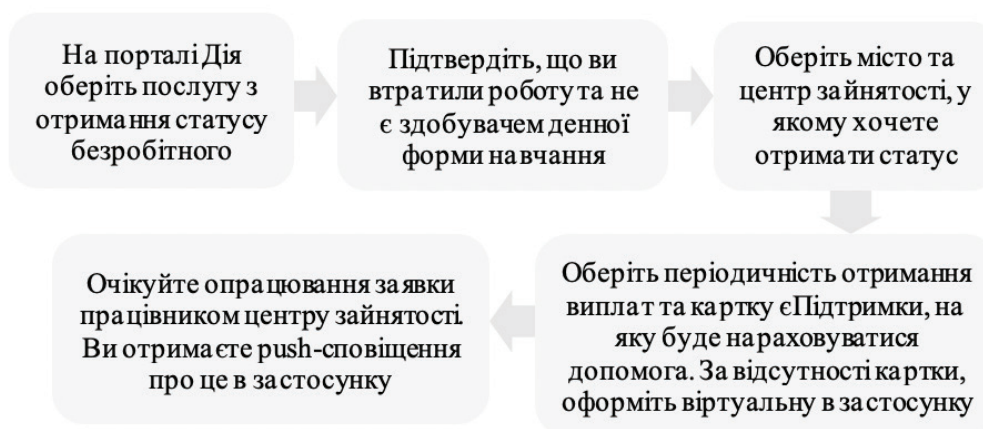

Рис. 1. Алгоритм отримання послуги допомоги по безробіттю

Джерело: Міністерство цифрової трансформації України <https://thedigital.gov.ua/news/nova-posluga-v-dii-oformlennya-sotsialnoi-dopomogi-dlya-tikh-khto-vtrativ-robotu-pid-chas-viyni>

Стосовно ж послуги для підприємців, які працевлаштовують ВПО, то на початку запуску послуги вона дозволяла отримати компенсацію за працевлаштування за 1-й та 2-й місяці його роботи. З травня 2022 року було отримано більше ніж 21 тисячу заяв від роботодавців на отримання компенсації за працевлаштування майже 45 тис. співробітників. Під час опитування якості сервісу, користувачі оцінили послугу по отриманню статусу безробітного на порталі на 9 балів із 10, а якість надання послуги для підприємців, які працевлаштовують безробітних ВПО, користувачі оцінили на 10 із 10.

Низка із вище нами зазначених послуг була реалізована Міністерством цифрової трансформації України у партнерстві із Фондом Східна Європа. Фонд Східна Європа – українська благодійна неприбуткова організація, історія якої бере початок ще від 1992 року. Наразі Фонд Східна Європа є одним із лідерів громадського сектору в Україні, реалізувавши понад 100 соціальних програм різного масштабу, тривалості та складності. Серед напрямків програмної і проектної діяльності – розвиток демократії та громадянського суспільства, впровадження електронного урядування, розвиток малого та середнього бізнесу і соціального підприємництва, енергоефективні проекти, соціальна підтримка вразливих категорій населення тощо.

У своїй роботі фахівці фонду спираються на широку мережу партнерів: державні та місцеві органи влади, громадських лідерів, НДО, асоціації, університети, дослідні інституції та організації, що надають технічну допомогу.

Фонд Східна Європа є членом Мережі Фонду Євразія (Eurasia Partnership Network), тож має доступ до досвіду організацій Фонду Євразія у світі.

Так, ФСС реалізував програму виплати одноразової допомоги фізичним особам-підприємцям (ФОП) та найманим працівникам, діяльність яких була призупинена на час перебування області в «червоній» зоні. Зазначені особи змогли подати заявку в електронний спосіб та отримати одноразову матеріальну допомогу з Державного бюджету України в розмірі 8 тисяч гривень (*Одноразова допомога ФОПам та найманим працівникам: інструкція для отримання послуги*, 2024).

У співпраці із Міністерством цифрової трансформації України та за підтримки Google.org ФСС розробив та запустив портал «Дія.Освіта», що надає можливість особам, які втратили роботу, пройти перенавчання онлайн та отримати додаткові освітні послуги: тестування поточного стану знань, навичок, умов пошуку роботи, за результатами якого завдяки інтеграції елементів штучного інтелекту формується індивідуальна траєкторія навчання, а по завершенні навчання – пропонується перелік вакансій, які доступні за місцем проживання. На березень 2024 року більше ніж 250 тисяч українців пройшли навчання та отримали принаймні один сертифікат (*Головна | Фонд Східна Європа*, б. д.).

Висновки. За час повномасштабного вторгнення РФ проти України велика кількість громадян України потрапили у складні життєві обставини (були змушені змінити місце проживання, втратили житло та роботу, змушені пристосовуватись до нових умов життя тощо). Тому наразі для багатьох ВПО дієвим механізмом виведення їх зі складних життєвих обставин є отримання соціальної допомоги від держави та надання якісних соціальних послуг, які будуть відповідати їхнім потребам.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Малиновська О., Яценко Л. Внутрішні вимушені переміщення: обсяги, проблеми та способи їх вирішення. Національний інститут стратегічних досліджень. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/vnutrishni-vumusheni-peremishchennya-obsyahy-problemy-ta-sposoby-yikh>
2. *Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб* : Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII (редакція від 30.12.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
3. *Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття* : Закон України від 02.03.2000 № 1533-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text>
4. *Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування сфер зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час дії воєнного стану* : Закон України від 21.04.2022 № 2220-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2220-20#Text>
5. *Про соціальні послуги* : Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII (редакція від 31.12.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

6. Спіріна Т., Лях Т., Рогожинська В. Принципи міждисциплінарної взаємодії у соціальній роботі. Актуальні питання гуманітарних наук : зб. наук. пр. молодих вчен. Дрогоб. держ. пед. університу ім. І. Франка. 27-ме вид. Дрогобич, 2020. Т. 3. С. 224–228. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/27.203727>.
7. Лях В. Екстрена соціальна допомога внутрішньо переміщеним особам у воєнний час. *Ввічливість. Humanitas*. 2023. № 1. С. 59–63. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.1.8>
8. Дуля А., Лютий В. Досвід представництва інтересів внутрішньо переміщених осіб недержавними організаціями. *Ввічливість. Humanitas*, 2023. № 3. С. 15–22. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.3>
9. Актуальні питання соціальної роботи : навч. посіб. / О. Денисюк та ін. ; ред.: О. Епель, Т. Лях, І. Силантьєва. Ужгород : РІК-У, 2023. 420 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47338/>.
10. Faidiuk O., Lekholetova M., Liakh T. Professional self-improvement of social workers in working with female combatants: the potential of the MOOC. *E-learning in the Transformation of Education in Digital Society Scientific Eugenia Smyrnova-Trybulska "E-Learning"*, 14, Katowice-Cieszyn 2022, pp. 178–190. DOI: <https://doi.org/10.34916/el.2022.14.13>
11. *Нова послуга в Дії — оформлення соціальної допомоги для тих, хто втратив роботу під час війни.* (2022). Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/nova-posluga-v-dii-oformlennya-sotsialnoi-dopomogi-dlya-tikh-khto-vtrativ-robotu-pid-chas-viyni>
12. Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах/TAPAS. 2023. Фонд Євразія. URL: <https://tapas.org.ua/>
13. *Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні* : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 331. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-%D0%BF#Text>
14. Одноразова допомога ФОПам та найманим працівникам: інструкція для отримання послуги. *Державні послуги онлайн | Дія*. URL: <https://diia.gov.ua/8000> (дата звернення: 01.01.2024).
15. Головна | Фонд Східна Європа. *East Europe Foundation*. URL: <https://eef.org.ua/> (дата звернення: 01.01.2024).

REFERENCES:

1. Malynovska, O, & Yatsenko, L. (2023). Vnutrishni vymusheni peremishchennia: obsiahy, problemy ta sposoby yikh vyrishennia [Internal displacement pressures: obligations, problems and ways to overcome them]. Retrieved from <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/vnutrishni-vymusheni-peremishchennya-obsyahy-problemy-ta-sposoby-yikh> [in Ukrainian].
2. Verhovna rada Ukraine. (2014). *On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons* : Law of Ukraine No. № 1706-VII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> [in Ukrainian].
3. Verhovna rada Ukraine. (2020). *On mandatory state social insurance in case of unemployment* : Law of Ukraine No. 1533-III. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text> [in Ukrainian].
4. Verhovna rada Ukraine. (2022). *On making changes to some laws of Ukraine regarding the functioning of the spheres of employment and mandatory state social insurance in case of unemployment during martial law* : Law of Ukraine No. № 2220-IX. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2220-20#Text> [in Ukrainian].
5. Verhovna rada Ukraine. (2019). *On Social Services: Law of Ukraine No. 2671-VIII*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> [in Ukrainian].
6. Spirina, T., Liakh, T., & Rohozhynska, V. (2020). Pryntsypy mizhdystyplinarnoi vzaiemodii u sotsialnii roboti [Principles of interdisciplinary interaction in social work]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk* (27-me vyd., T. 3, s. 224–228). Drohobyt'skyi derzh. ped. universytet im. I. Franka. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/27.203727> [in Ukrainian].
7. Liakh, V. (2023). Ekstrena sotsial'na dopomoha vnutrischnyo peremishchenym osobam u voyennyi chas [Emergency social assistance to displaced persons in times of war]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 1, 59–63. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.1.8> [in Ukrainian].
8. Dulia, A., & Liutyi, V., (2023). Dosvid predstavnytstva interesiv vnutrishno peremishchenykh osib nederzhavnymy orhanizatsiiamy [Experience of representation of the interests of internally displaced persons by non-governmental organizations]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 3, 15–22. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.3> [in Ukrainian].
9. Denysiuk, O.M. et al. (2023). Aktualni pytannia sotsialnoi roboty : navch. posib [Current Issues in Social Work: A Study Guide]. Editors: O.V. Epel, T.L. Liakh, I.V. Sylantieva. Uzhhorod: RIK-U, 420 p. DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.3> [in Ukrainian].
10. Faidiuk, O., Lekholetova, M., & Liakh, T. Professional self-improvement of social workers in working with female combatants: the potential of the MOOC. *E-learning in the Transformation of Education in Digital Society Scientific Eugenia Smyrnova-Trybulska "E-Learning"*, 14, Katowice-Cieszyn 2022, pp. 178–190. DOI: <https://doi.org/10.34916/el.2022.14.13>

11. *A new service in Diya is the registration of social assistance for those who lost their jobs during the war.* (2022). <https://thedigital.gov.ua/news/nova-posluga-v-dii-oformlennya-sotsialnoi-dopomogi-dlya-tikh-khto-vtrativ-robotu-pid-chas-viyini> [in Ukrainian].

12. Transparency and accountability in public administration and services /TAPAS. (2023). Retrieved from <https://tapas.org.ua/> [in Ukrainian].

13. Cabinet of Ministry Ukraine. (2022). *On the approval of the Procedure for providing the employer with compensation for labor costs for the employment of internally displaced persons as a result of hostilities during martial law in Ukraine : Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 331.* Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

14. *Odnorazova dopomoha FOPam ta naimanym pratsivnykam: instruksiiia dlia otrymannia posluhy [One-time assistance to self-employed persons and employees: instructions for receiving the service].* (b. d.). Derzhavni posluhy online | Diia. <https://diia.gov.ua/8000> (date of access: 01.01.2024) [in Ukrainian].

15. Home | East Europe Foundation. *East Europe Foundation.* Retrieved from <https://eef.org.ua/en/> (date of access: 01.01.2024).